

Politikai
röpiratok.

79.

79
592

IGÉNYTELEN NÉZETEK

AZ

UTASÍTÁSI JOG,

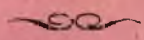
ÉS

A FELELŐS MINISTERIUMNAK

A

MEGYEI RENDSZERRELI ÖSSZEEGYEZTETÉSE

TÁRGYÁBAN.

IRTA

BODNÁR ISTVÁN

CGYVÉD.

8.

EZEN RÖPIRAT A SZERZŐ ÉS SZONTAGH PÁL ÚR
KÖZTI ELVHARCNÁK MEGINDITÁSA.

Ára 30 új kr.

1866.

ИСТОРИЯ ПИЩЕВЫХ РАЦИОНОВ

УЧЕБНИК

№ 1

КАПИТАЛИЗМ И РАБОЧИЙ КЛАСС

УЧЕБНИК ДЛЯ СРЕДНИХ СПЕЦИАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

КАПИТАЛИЗМ

№ 1

ИСТОРИЯ ПИЩЕВЫХ РАЦИОНОВ

№ 1

УЧЕБНИК ДЛЯ СРЕДНИХ СПЕЦИАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

КАПИТАЛИЗМ И РАБОЧИЙ КЛАСС

УЧЕБНИК

ИСТОРИЯ ПИЩЕВЫХ РАЦИОНОВ

IGÉNYTELEN NÉZETEK

[AZ

UTASÍTÁSI JOG,

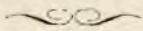
ÉS

A FELELŐS MINISTERIUMNAK

A

MEGYEI RENDSZERREL ÖSSZEEGYEZTETÉSE

TÁRGYÁBAN.

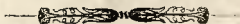

IRTA

BODNÁR ISTVÁN

ÜGYVÉD.

EZEN RÖPIRAT A SZERZŐ ÉS SZONTAGH PÁL ÚR
KÖZTI ELVHARCNÁK MEGINDÍTÁSA.

B. GYARMATON,

NYOMATOTT KÉK LÁSZLÓ GYORSSAJTÓJÁN

1864

61LFS200769213

DE BALLAGI GÉZA

E folyó 1861-ik évi mártius 12-én tartott nógrádmegyei közgyűlésen a következő indítványt tettem :

„Mondja ki a megye, hogy a követutasítás és a hűtlen követ visszahívása által a törvényhozásbani befolyást, ugy a végrehajtó tisztviselők szabad választása, és a kormányrendeleteknek a megye közgyűléséni tárgyalása által a törvények végrehajtásabani részvétet, a politikai szabadság nélkülözhetlen és soha föl nem adható biztosítékának tartja.“

Minthogy azonban a megyei közgyűlés tagjai nem egyedüli s kizárólagos követválasztók, továbbá, mivel az 1848-iki törvényeket ily váltságos időben megilletni sem akarom : e jelen országgyűlésre követeinknek utasítást adni nem kívánok; hanem indítványom egyedül a municipiumok jövőndő szervezetére vonatkozik.

Ezen indítványt a haza és kapcsolt részek összes törvényhatóságaival közölnötni, a követi tábla elnökének megküldötni, és követeink egyike által a hongyűlésnek előterjesztötni javallám, hogy a megyehatóság eme nélkülözhetlen alapokra fektetessék.

Mielött indítványom indokolásába bocsátkoztam volna, az ellenvéleményüeket védveim megcáfolására híttam föl, hogy a közönség magának

meggyőződést szerezvén, biztosan választhasson a két ellentétes elv közül.

Szontagh Pál jeles tehetségű barátom tisztelt meg azon ünnepélyes ígérettel, hogy a fölvetett kérdést irodalmi téren megvitatni, s illetőleg megcáfolni kész.

Ezennel kilépek tehát hazám értelmiségének ítélőszéke elé. Nem fitogtatás, de honfiúi aggodalmam késztet ezen lépésre. Meggyőződésem szerint nemzetünk boldogsága függ ezen kérdés bölös megoldásától.

Főladatul tűztem ki annak bebizonyítását, hogy utasítás nélkül alkotmányunk elveszti századokon keresztül megőrzött autonomicus jellegét, a kikerülhetlen központosítási rendszer mellett nemzetünk kivetköztetik ősi jelleméből, s mind ezen reformokat politikai szabadsága árán fogja megvásárolni.

A szerző.

Melyik a legjobb törvény? Mely az élő nemzedék azon többségének — mely az értelmiség által vezéreltetik — akaratát fejezi ki.

Megtörténik, hogy valamely törvény a bölcsészet elveivel öszhangzásban nincsen : de mert a nemzet többségét kielégíti, jó törvény.

A bölcsészet föladata a helyes fogalmakat terjeszteni, hogy azok annak idején érvényre emelkedjenek : de a gyakorlati törvényhozónak a kort megelőzni, s ekként a nemzetet fokozatos fejlődésében gátolni nem szabad; mert az ily kísérlet legtöbbször veszélyes.

A történelem sok nagy emberre nézve, — kik egyszerű eszméiket érvényesíteni nem bírtak —, helyesen teszi azon megjegyzést, hogy századaikat megelőzték, s a kor által meg nem értettek.

Az tehát a kérdés : miként lehetne az álladalmat úgy szervezni, hogy a nemzet fokozatos haladása biztosítva legyen, és természetelleni ugrások, erőtetések által nyugalmában meg ne háboritassék?

E kérdés megoldására nézve hazánk értelmisége két ellentétes pártra szakadt.

Az egyik párt minden üdvöt a népfenségi joggal korlátlanul felruházott parlamenttől, és az egyedül ennek felelős ministeriuntól vár.

Ezen párt, akár hogy szépítsük is a dolgot, politikai hitágazatának a központosítást (centralisatiót) vallja; mert a nemzetnek az ugynevezett szabad választáson kívül a törvényhozásba semmi befolyást nem enged, hanem minden jog a teljhatalmu képviselőkre van ruházva.

A másik párt politikai szabadsága egyedüli s nélkülözhetlen biztosítékának az önkormányzatot (autono-

miát) tartja, és zászlójára van írva a „semmit rólunk nélkülünk.“

Ezen párt a törvényhozást utasítással megkötött, s felelősségre vonható követek (mandatariusok) által kívánja gyakoroltatni, s közvetlen befolyásából egyedül annyit áldoz föl, a mennyivel kénytelen.

Lássuk mindkét rendszert gyakorlati alkalmazásban.

A nyugati nemzetek a képviseleti rendszerhez, a független parlamenthez ragaszkodnak; de mert még is lehetők tartják, hogy a képviselők nem mindig fogják a választók többségének véleményét tolmácsolni: a koronának adnak jogot, hogy az az országgyűlést a törvényes időközben is feloszlathassa, a nemzet pedig a képviselők fölött új választások által ítélhessen. Tehát a nemzet a koronához, a hatalombani osztályosához, és politikai ellenfeléhez kénytelen folyamodni saját képviselői ellen.

Ha meggondoljuk, mily nagy szerepet játszik a választásoknál a vad szenvedély, s gyakran mennyire háttérbe szoríttatik a józan ész: kénytelenek vagyunk beismerni, hogy a választás nem pótolhatja az utasítást, mely egészen az értelmiség műve. A fölzaklatott nyers tömegnek olykori beavatkozása az utasításokba, figyelmet is alig érdemel; mert az értelmiség az ily erőszakoskodást gyorsan megorvosolhatja.

Szokásban van főleg Angliában, hogy a képviselőjelölt politikai hitvallomást tesz, vagy olykor a választók a napi tárgyakra vonatkozólag határozott kérdéseket intéznek a jelölthöz, és szavazataikat annak nyilatkozatától föltételezik: ezen eljárás az utasítást akarja pótolni, de vajjon pótolja-e?

Ha a követ hűtlenné lesz: Angliában a választók népgyűlést tartanak, és a követnek bizalmatlanságot szavaznak. Ez utánzása a visszahívásnak, de hát bir-e oly súlylyal?

A független parlament szükségkép központosításra vezet; mert a nemzettől vak engedelmisséget követő még azon esetekben is, midőn a meghozott törvény a nemzet többségének nem tetszik : igen természetes tehát, hogy annak végrehajtását a municipiumokra, s az ezek által választott s egyedül nekik felelős tisztviselőkre nem bízhatja; mert így a gyakori összeütközés kikerülhetlen.

Előbbutóbb föl kell hatalmazni a ministereket, hogy a tisztviselőket, sőt a községek biráit is ők válaszsák, hogy aztán azok a ministereknek, ezek pedig a független parlamentnek legyenek felelősek, s a törvény végrehajtsák.

Minden hatalom terjeszkedni szeret : azért a mindenható parlament a municipiumok által nem enged magának korlátot szabatni.

Szóval előállhat azon állapot, hogy a kormány tudta, s engedelme nélkül egy kutat sem lehet ásatni az országban, miként egy francia miniszter az központosított kormány elönyeivel dicsekvék.

Azt föltételezni nem lehet, hogy a független országgyűlés nézete mindig azonos lesz a nemzetével, s így nem lesz összeütközés; mert ennek ellenkezőjét Angol és Franciaországok, de mások is tapasztalták. Ime Guizot 1848-ban még akkor is nagy kamarai többséggel birt, midőn az elégedetlen nemzet a parlament zsarnokságának forradalommal vetett véget. Angliában is többször volt példa rá, hogy a nép a koronához kérvénnyel járult a parlament szétoztatása, s az új választás elrendelése végett, hogy így annak zsarnokságától szabaduljon.

És ez nem is csoda. A független parlament is gyarló emberekből áll, s minél általánosabb lesz a szavazatképesség, s több előnyt ígérnd a képviselőség : a nemzet szabadsága annál több veszélynek lesz kitéve; mert a műveletlen és vagyontalan tömegek szenvedélyét leg-

könnyebb felzaklatni; és ha a képviselőség fényes jövedőt ígér: a vállalkozók az eszközökben nem fognak válogatni.

Ha a független parlament megszüli az központositást, hogy a korona rendelkezésére egy legio hivatal készen álljon: akkor sok képviselőre nézve a parlamenti harcok nem a haza jóléte miatt folynak, hanem hogy az egyik párt magát a hatalomban fentarthassa, a másik pedig hogy hatalomra vergődhessenek, s így saját önző céljait utólérhesse.

Nem kell hinni, hogy a korlátlan hatalmu parlament független; mert az tömérdek befolyásnak van alávetve; ilyenek például: a megvesztegetés, a főváros hangulata, a karzat mindenhatósága, a martiusféle hirlapok élcei, egyes lángelmék elragadó szónoklata, parlamenti taktika, a ministerek toborzási ügyessége, a képviselők egyéni gyarlóságai, hiúság, bosszúvágy, féltékenység s a t, s ki tudna mindent előszámlálni.

Vajmi könnyen megtörténhet tehát, de a francia forradalom története bizonyítja, hogy meg is történt, hogy a parlament egyik szélsőségből a másikba esik; egyes népboldogítók ábrándja után oly rendszereket alapít meg, melyek a székhely befolyásától ment nagy nemzet józan többségénél helyeslésre nem találnak, sőt a társadalomra nézve vést hozók.

Csak független parlament hozhatja be a vagyonsközséget (communismus), alapíthat nemzeti műhelyeket, mint 1848-ban Párisban történt, oly korszakban, midőn az efféle kísérletek a nagy többségnél inkább gyűlölet tárgyai, és csak egy aránylag csekély, de a parlamentre döntő befolyást gyakorló néptöredék által követeltetnek.

Csak független parlament alakíthatja magát által General-National-Conventté, s állíthatja föl a nyaktilókat, s rendelhet el nemzetgyilkolást.

Hol a nemzet összes értelmiségének döntő befolyása van a törvényhozásban: ott a törvényekben logikai fejlődés van. Ha valamely intézet túl élte magát, s a kor haladása újításokat igényel: belehet azokat hozni veszély nélkül; mert az nem bizonytalan kísérlet többé, hanem nemzeti ohajtás.

A független parlament gyámi hatalmat gyakorol a nemzet fölött, s a nép elveszti politikai érzékét, s közönyössé válik.

Ha a municipiumoknak nem lesz többé joga a törvényhozásba befolyjni, a királyi előterjesztéseket, a fölmerülendő indítványokat tárgyalni, s azok fölött határozni: úgy a magyar nemzet elveszti azon politikai érettségét, mely nekünk napjainkban is az örökös tartományokkal szemben oly kétségbevonhatlan túlsúlyt biztosít.

A sajtó, a könyvek a veszteséget csak gyengén pótolják; mert azok útján csak egyes véleményekkel találkozunk, melyeket aránylag kevesen olvasnak.

Egészen más a szabad gyűlésezés, szabad vitatkozás, melyben a téveszmék nyomban megeáfoltatnak, az eszmesurlódás következtében sok ember alapos meggyőződésre tesz szert, s némely vitatkozások a tudománynak egész tárházát nyitják meg a hallgatóság előtt.

A szabad tanácskozás nemes büszkeséggel tölti el a keblet, ösztönül szolgál a férfinak, hogy magát kiképezze; sőt a hallgatóságra nézve is megbecsülhetlen következményű, mert a bazaszeretetet ápolja.

A parlamentben aránylag csekély szánu polgár vehet részt, és a többi meg van fosztva az alkalomtól, hogy szerzett kincseit, tudományát hazájának szentelhesse, s a hazafias eszméket az egész hazában terjessze.

A független parlament még oly nagy mérvű arány mellett is mint nálunk, a nemzet igen kis töredékére van szorítva; például: a tizennégy milliónyi magyar bi-

rodalomban 446 tagra: azért erős hit kell ahhoz, hogy ezen kis szám a hazai közvéleményt tolmácsolhassa.

És meri-e valaki állítani, hogy a képviselők a nemzet legjelesebb fiaiból lesznek mindig választva? Hát nem volt reá eset, hogy Deák Ferencis otthon maradt? Aztán hány kitűnő egyén van, kit körülményei tüzhelyéhez kötnek?

Vagy azt gondoljuk, hogy a választások mindig oly szerencsésen fognak sikerülni mint jelenleg, midőn a véletlen esemény úgy szőlván elegendő időt sem engedett a korteskedésre; de a mi fő dolog, midőn a képviselőség könnyen vértanusággá válhatik, s így némi kivétellel csak a jobb lelkek határozták el magukat annak elfogadására? —

A veszély elmúltával majd föltűnnek a politikai üzérek, és oly „non putarem„re bukkanunk a zöld asztal körül, hogy most alig ha elhinnők.

Nem kell azért azt föltételezni, mintha a parlament, ezen aránylag kis töredék annyi értelmiséggel birhatna, mint az összes haza.

Még ha a képviselők a municipiumok értelmisége, vagy egy közvetlen választáson keresztül ment testület által választatnának, hogy mint mondani szokás, már átestek a rostán is, a szítán is, még csak volna ezen állításnak némi értelme: de a képviselők közvetlen választatnak, s mi több kerületenkint, mi által az értelmiség döntő súlyától megfosztatott, és vajmi gyakran a vad szenvedély bir elhatározó befolyással.

Igen gyakran ellehet a független parlamentről mondani, hogy nem a nemzetet, hanem önmagát képviseli.

Nem biztosítja az a nemzetet, hogy a három év elmúltával kedve szerinti képviselőket választhat; mert központosított kormány és széles alapu választási törvény mellett, minőt megalkotni a parlament hatalmában

van, a képviselők többsége rendesen újra megválasztathatja magát; minthogy azon tisztviselők, kiktől a választók jóléte függ, szóval a hatalom legtöbbszörre döntő befolyást gyakorolnak, s az értelmiséget háttérbe szoríthatják. Példa erre Franciaország.

A rossz választásnak csak egy ellenszere van, t. i. az értelmiségnek az utasítási s visszahívási jog általi döntő befolyása.

Ha tehát a fővárost proletárjaival együtt az ország zsarnokaul választani akarjuk, ha tért kívánunk nyitni a koronkint felmerülendő parlamenti kedvencek politikai kísérleteinek, és ha célszerűnek véljük a nemzet politikai jogát azon minimumra szorítani, hogy a polgár három évenként csupán teljhatalmu urat választhasson magának: akkor a független parlamenti rendszer helyesen van választva.

Angolország példája állításaimat meg nem gyengíti; mert teljességgel nincs okunk irigyelni az angol nagy nemzettest politikai szabadságát, mely az időnkinti szabad választásból, és kérvényezési jogból áll.

Miért kellene a törvényes municipiumok helyébe népgyűléseket állítnunk? Hogy azokon egyes demagogok pénzért tartsanak szónoklatokat? Nem üdvösebb-e a megye értelmiségét egybegyűlve látni? Vagy a nemzetiségek kaján fölbujtogatása mellett, tanácsos lenne-e nemzetünkre nézve a népgyűlések divatba hozatala? Nem akadnának-e hamis proféták?

Ha figyelemmel vizsgáljuk az angol parlament történetét, a reformig egyedül a magas aristocratia volt benne képviselve, a választási jog egyes hűbéri természetű helyiségekhez lévén kötve, melyek az oligarchia befolyása alatt állottak.

Újabb időben a szavazati jog szabályozása által a városok, az iparos osztály vergődik túl súlyra; ám de

azon körülmény, hogy a követ semmi napi díjat nem kap, és saját fekvő birtokából a megyékben öt, városokban pedig három ezer pengő forint évi jövedelemmel kell bírnia: Angliát conservatív álladalomá teszi, főleg ha a születési előjogokkal bíró felső táblát is tekintetbe vesszük. Ily ország nem lehet az örökös ujitások színhelye.

Ellenben Franciaország minden véráldozatai mellett sem szabad, s midőn azt hitte is, hogy az, a parlament zsarnoksága alatt vérzett.

Különös, hogy az angol alkotmány magasztalói, annak fényoldalát többi közt abban keresik, hogy a községek szabadon választotta tisztviselőkkel s önkormányzattal bírnak; Franciaországról pedig hányszor olvastuk, hogy a császár a községek és megyék önkormányzata által kilátásba tett decentralisatio által a nemzetnek örömet okozna: tehát kell az önkormányzatban valami megbecsülhetlen jónak lenni, mely után az azzal nem bíró nemzetek epedve sóvárognak, mi pedig megfoghatlan könnyelműséggel a központosítással fölakarjuk cserélni.

Taglaljuk most az önkormányzati rendszert.

Minden félrcértések kiküldése végett előre kell bocsátanom, hogy itt nem azon egyoldalú megyei autonomiáról lesz csupán szó, mely sokszor zsarnok volt lefelé, s fitymálva nézett le a városi municipiumokra, fölfelé pedig olykor több jogot is igényelt, mint a mennyi megillette.

Az osztrák birodalmi kormány nemzeti függetlenségünket következetesen aláásni törekedvén, nem csoda, ha a megyék századok óta csak az oppositíóban gyakorolták magukat.

Autonomia legyen minden polgári és egyházi intézményeink alapja.

Legyen szabad a személy, a család, a község, megye és az ország a maga körében; és a szabad polgár csak

annyit veszítsen el jogaiból, a mennyinek föláldozása nélkül az álladalom s annak intézményei föl nem állhatnak.

A nemzet nem bír kellő önérzettel, gyakorlati képességgel, ha a polgár saját lábán járni nem tanul.

Minek köszönik a magyar protestánsok a hitbuzgalmat, fölvilágosodást, s azon lelki fölemelkedettséget, melyet a veszélylyel szemben is annyiszor tanusítanak? Az önkormányzatnak.

Hiszen az valami természetes dolog, hogy ha valamely testület saját ügyeit függetlenül intézi, s a baj kútforrására rábukkan: egyszersmind a gyógyszerert is kitálálja, és segíteni fog magán.

A cath. egyház szebb jövője is megkívánja, hogy a circa profana ügyekben, ide értve a szabad választást is, az önkormányzat életbe léptetessék.

Nem akarván hosszadalmas lenni, itt a legfőbb önkormányzatról t. i. a törvényhozásba, és a törvények végrehajtásábai befolyásról kívánok szólni, mert a többi önkormányzati jog csak ennek kifolyása.

Mióta a nemzetet képviselő nemesség nagy számánál fogva a törvényhozásban közvetlenül részt nem vehet: a magyar nemzet csak azon osztálynak engedett közvetlen befolyást, melyről polgári s vagyoni állásánál fogva föltehetette, hogy a jogot tényleg is gyakorolhatja; ilyen a mágnások Táblája, hová az ország egyházi és világi Főméltóságai is tartoznak. Minthogy ezen Tábla többségét a születési előjoggal bíró, s így kinevezéstől nem függő mágnások képezik: ellehet mondani, hogy ez Európában a legfüggetlenebb felsőház.

A többi nemesség törvényhozói jogát utasítással megkötött követek által oly bölesen gyakorolta: hogy csak elszigeteltségünknek tulajdonitom, hogy a példa egész Európában követőkre nem talált.

Ugyan is midőn a királyi előterjesztések a megyék-

nek megküldettek, valamint ha fontosabb tárgyakban indítványok tétettek: a megye legjelesebb tagjaiból vélemény adás végett választmányt nevezett, melynek munkálata a közgyűlésben tárgyalás alá vétetvén, a mi határozattá vált, abból a követ számára utasítás készített; sőt a nevezetesebb tárgyak a haza más törvényhatóságaival is közöltettek úgy, hogy a megyék nézetei a fő dolgokra nézve még a hongyülés előtt tudva valának. Így alakult a politikai közvélemény.

A megválasztott követ esküvel köteleztetett utasítása megtartására; ha hűtlen volt visszahivatott; az országgyűlés befejeztével pedig sáfárkodásáról küldöinek számot adni tartozott.

Ha meggondoljuk, hogy az utasítások készítésébe főleg az értelmiség folyik be: bátran elmondhatjuk, hogy utasítás mellett a nemzet józan többségének akarata emeltetik törvénynyé.

Ily törvényhozás soha sem hozhatja zavarba az országot; mert ha az emberiség fejlődése azt hozandja magával, hogy a jelenlegi társadalmak alapjai, a tulajdon, a családi élet s. a. megszüntessenek, vagy más alakot nyerjenek: a nemzet törvényes uton kifejezett akaratának mi sem állandó utjában; de az idő előtti megfélemtetések, vagy ábrándos kísérletek lehetlenekké válnak.

Ily alkotmány mellett nem szükség, sőt nem is lehet a koronát azon joggal fölruházni, hogy az országgyűlést eloszlathassa; mert az ország akarata az utasítással ellátott követek által nem *fictione juris*, hanem valósággal kifejeztetett.

A küldöknök vagy is a nemzetnek felelős követi tábla többségéből alakított ministerium alig jöhet azon helyzetbe, hogy a törvények végrehajtására irányzott rendeletének valamely egyes törvényhatóság ellenszegüljön; *mert a mely törvény megalkotásába a nemzet*

többsége befolyt, azt készséggel is fogja végrehajtani. Ellenszegülésről csak ott lehet szó, hol a független törvényhozás a nemzet akaratával ellenkező törvényeket hozott.

De ha még is akadna ellenszegülő municipium, mely az ország hatalmával dacolni merne: annak, valamint a törvényellenes rendeleteket kibocsátó miniszternek is bünhődnie kellene; és a nemzetnek felelős követi tábla igazságos ítéletet fogna mondani a bűnös fölött.

Ily kormány ellenében, mely független kifelé, és felelős befelé, a megyék az országos ügyekre vonatkozólag csak végrehajtó hatóságok lehetnek, föltéve, hogy az ország kormánya tiszteletben tartja a törvényt; mert ha azt megsérti, s törvényteleniséget követ el: a municipiumok önvédelmezési joga ép úgy feltámad, mint az egyes emberé, ha a megye vagy község részéről méltatlanul támadtatik meg. A hatalom ily esetekben erőszakot elkövethet a gyengébben, de azért ez jogtalan cselekmény leend. Helyesen mondta egykor Kossuth, hogy adjon ki a miniszter mindig törvényes rendeletet, és készséges megyékre fog találni; ellenben a törvénytelen rendelet ellenszegüléssel találkozand.

A miniszter nem azért felelős, hogy a törvény a maga végeredményében valósággal végrehajtassék; mert az iránt még akkor sem mindig biztos, ha a végrehajtó tisztviselőket közvetlenül ő nevezné ki: hanem hogy saját kötelességét teljesítette; a többiért pedig a municipiumok lesznek felelősek.

Az eddigi fejtételezből világos, hogy a felelős követi Tábla, és az ennek többségéből alakított felelős miniszterium mellett a megyei rendszer sértetlenül fenállhat.

A kik pedig a független parlamentet és a megyei rendszert is pártolják, ön magukkal ellenkeznek; mert független parlamentnek vakon engedelmeskedő végre-

hajtó organum kell, a megyék pedig nem ilyenek; és ha olyanok lesznek: nem lesznek a mostani megyék.

Hogy pedig a megyék teljes joggal adhassanak utasítást, s régi jogait épségben fentarthassák: a javaslatba hozott népképviselő helyett, csak egyszerű törvényt kell alkotni, hogy t. i. minden követválasztó tagja a megyének.

Miért kellene a megyéket népképviselőre fektetni? Talán hogy az összes értelmiség helyett, egy pár száz nagy részben nem értelmes egyén képezze egykor a megyegyűlést.

Csak akkor kellene képviselőre fektetni a megyéket, ha másként a tanácskozás lehetetlenné válnék: ám de ezen állítás a protestans autonomia által meg van cáfolva; mert némely nagy városokban több ezren föl vannak a részvételre jogosítva, és még is mikor vált lehetetlenné a tanácskozás?

A tapasztalás bizonyítja, hogy Nógrádnak 1244 tagból álló bizottmánya ily válságos időben sem túl népes, sőt, harmad negyed nap nagyon is meggyérül. Vagy hát az ösgyűlésen nem tanácskoztunk-e, pedig erre a községet be édesgettük? Oly tetemes szám magától bc nem jő soha.

Hozzanak csak szigorú törvényt a népámitás, a korteskedés ellen: és bár mely megyében azon buzgókat fogjuk a tanácskozási teremben együtt találni, kik a jogot megbecsülik, és áldozattal is gyakorolják.

Hát Borsod vármegye sok ezrekre menő nemeségével nem bírt ez előtt tanácskozni? Sőt éppen a legjelesebb megyék sorába tartozott mindig. Vagy hát az angol népgyűlésekben nem hoznak-e határozatokat, pedig néha mesés számú hallgatóság van jelen, s mindenkinek szabadon nyilatkozhat?

Azután az egész megyéből nehezebb a szavazattal

birókat összetoborzani, mint régi időkben az egypár helységben lakó köznemességet, mely ha egyszer egyik párt által lekenyereztetett, a másikat levoksolhatta. Most ha az egyik párt hírét venné, hogy a másik nyers erőre támaszkodik: könnyű volna a megye más vidékén ellenszerről gondoskodni.

De miként többször mondom, az ily korteskedés csak a választásoknál szokott gyakoroltatni. A tanácskozás unalmas a tudatlan tömegnek, és bizony egy két hétre nem minden ember jövend a központra, hogy saját költségére a közjó fölött tanácskozzék. Azon osztály birand döntő befolyással, mely arra időt és költséget fordíthat, és ez kívánatos is.

Ha a jogegyenlőség meg van állapítva, s a születési előjog megszüntetve: a népre nézve hasznos s üdvös dolog, ha az értelmiség, a független osztály a közjéért fáradozik, de fáradságának gyümölcsét testvérileg megosztja a néppel.

Ha az illetők gonoszúl sáfárkodnának, mi nyilvánosság mellett nem képzelhető: majd eljön a nép, s fölülgyelend jogaira; vagy pedig a mi igen kívánatos lenne, a gyűlésekre köz költségre beküld valakit saját sorai-ból, hogy okuljon, és képes legyen otthon küldöit is fölvilágosítani. Ennek a nagy tömegre nézve jótékony befolyása lenne, mert csak tisztelni tanulná az értelmiséget.

Annak a hasznát sem látom be, hogy a megyéket követválasztás tekintetéből, kerületekre feldarabolták.

Igaz, hogy Nógrádban hat ponton több választó vehet részt, mint ha a követek a központon választatnának: ám de így is a kerületi székhelyek és közel vidék lakói túlsúlyljal birnak a messzebb vidékiek fölött; minden faluba pedig csakugyan nem mehetünk külön szavaztatni.

Ezen földarabolásnak ekkorig azon kártékony ered-

ményét látom, hogy a korteskedés kényelmesebben tize-
tik, és a megye értelmisége szétszaggatva lévén, jobban
háttérbe szoríttatik, mintha egy tömör egészet képezne,
és a tömeget vezetné. A vidéken oly celebritások is föl-
tolakodnak, kik az összes értelmiség befolyása mellett
számításba sem jöhetnének. Közös megyénk van, s
nincs szükségünk a vidékeskedésre.

Utasítás mellett nem szükség annyi követet küldeni,
s ez által hasztalan költséget okozni.

Ha szavazatra kerül a dolog: akkor az 1848-ik tör-
vényben megállapított arányokat föl kell tartani; mert igen
természetes, hogy midőn Torna megyének hatvan ezer né-
pesség után két szavazatot számítunk: Nógrádnak száz-
nyolcvan ezer népesség után hatot kell adnunk. Ezen
összeadási művelet legkisebb nehezséggel sem jár.

Sok követre csak független parlament mellett van
szükség, ne hogy a kis számban kevés értelmiség ösz-
pontosuljon, és a tagok könnyebben megvesztegethetők
legyenek; de a hol a követek a nemzet értelmiségének
csak tolmácsai: ott a túlságos szám fölösleges.

Elmondottam a független parlament kártékony hatá-
sát; elősoroltam az önkormányzati rendszer megbecsül-
hetlen előnyeit; s a netalán kellőkép össze nem függő
okoskodásokból kitént: hogy *a nem felelős parlamenttel
a magyar nemzet bálványa, az ősi megyei rendszer össze
nem egyeztethető; ellenben a küldöknék, és így a nemzet-
nek felelős követi Tábla nem egyéb, mint összege a mu-
nicipiumoknak, s ezek csak alkatrészei annak: követ-
kezve azzal természetes összefüggésben vannak, s így
összeegyeztethetők. Az ily követi Táblának felelős ná-
nisterium a nemzet valódi akaratának végrehajtója lé-
vén, csak nem képzelhetien, hogy a municipiumoknál
akadályokra találjon. Megmutattam végre, hogy az ön-
kormányzati rendszernek egyedüli éltető eleme az uta-*

sítási s visszahívási jog, mely egyedül képes a hazai értelmiség fő befolyását biztosítani.

Lássuk már most a fontosabb ellenvetéseket, melyek az utasítás, következve az önkormányzat ellen eddig tudtomra fölhozattak; a melyeket tisztelt ellenfelem s barátom emez értekezésem folytán fölhozand, ha meggyőzők nem leendenek: megkísértem utólagosan megcáfolni.

Legnyomósabb ellenvetésnek tartom azt, hogy az utasítások által korlátozott törvényhozók meg vannak zsibbasztva; a követ meggyőződését nem követhetvén, a tanácskozások szabadon nem fejlődhetnek, nagyszerűekké nem válhatnak; az utasítás a megyei szűkebb szempontot az országossal állítja szembe; s hol az ország tehetségei ülnek, azon területnek a megyék szűkebb körből diktálnak törvényt.

Ezen ellenvetés azon föltevésen alapszik, hogy az ország legjelesebb fia a törvényhozói padokon ülnek.

Isméltésekbe esni nem akarok, de még is kérdem, ki biztosítja a nemzetet, hogy a követválasztások úgy fognak jövedőben is sikerülni, mint jelenleg? Lehet-e állítani, hogy most is több tudomány és képesség van a képviselőkben, mint a haza többi értelmiségénél? Számos képviselő vessen csak magával számot, kik maradtak otthon a választók soraiban, valljon nincsenek-e náluknál hasonlíthatlanul képzetebbek is köztük?

De ha az utasítások keletkezésére visszapillantunk, ezen ellenvetés sokat vesz súlyából. Ugyan is mi képezte hajdan a törvény anyagát? Vagy a királyi előterjesztések, vagy az egyesek indítványai.

A közügyekkel foglalkozó tudományos férfiak országszerte közreműködtek. A megyék munkálataikat egymással közölték, eszméiket kicserélték: tehát a mit a haza jelesei jónak láttak szóba hozni, nem maradt megyei titok, hanem közkinccsé vált úgy, hogy az utasító

megyéknek könnyű volt alapos meggyőződést szerezniök. Az országos tehetségek korántsem az országgyűlésre tartogatták tudományuk tárházát: hanem az utasítások készítésében döntő befolyást gyakoroltak. Annyi bizonyos, hogy a fő tárgyakra nézve az országos tehetségek nézetei már a hongyülés előtt tudva valának.

De hát föltéve, hogy a hongyülésen új nagyszerű eszmék merülének föl, melyek semmi utasításban nem foglalvák; vagy az eltérő utasításokból többséget összehozni nem lehet; a vagy pedig a tárgy oly fordulatot vett, hogy az utasítások a törvényhozó testület véleménye szerint kártékonyak s a t. Mi sem könnyebb, mint az ily bajokon segíteni.

Ugyan is szabad legyen az országgyűlésnek belátása szerint az utasításoknál jobb törvényjavaslatot készíteni: de ellenben kötelessége legyen a követnek azt küldőivel közölni. Vagy az országgyűlésnek hivatalos lapja lévén, a municipiumok a történt dolgokról kellő tudomást szerezhetnek, s az országgyűlés véleménye fölött határozhatnak, s követeiknek pótlólagos utasítást küldhetnek.

Napjainkban, midőn a távirdák, vasutak oly könnyűvé és sebessé teszik a közlekedést, és időnkint még sebesebbé teendik: könnyebb a pótlóutasításokat bevárni, mint hajdan.

A megyék alispánjai országgyűlés alatt a székhelyen is lakhatnak, vagy oly intézkedéseket tehetnek, hogy a szükségessé vált közgyűlés rövid idő alatt megtartathassék.

A törvényhozás nem igényel villám sebességet, sőt ellenkezőleg higgadt megfontolást; s menssen Isten, hogy hazánk jövője fölött a törvényhozók, egy hatásos beszéd befolyása alatt rögtönözve határozzanak. Sat cito si bene.

Nem vesz tehát el a követek állítólagos nagyobb tudománya, s csak egy kis időre van szükség, míg az ország saját akaratát kinyilatkoztathatja; mert ismételem,

hogyan nem annak szabad törvénynyé válni, a mit a követek akarnak; mert ők csak egy piczike töredéke a nemzetnek, és nincsenek följogosítva saját meggyőződéseiket a nemzetre tukmálni: hanem kötelességük küldöiket fölvilágosítani, reájok hatni, és magukat azok akaratahoz alkalmazni; minthogy a nemzet többségének, különösen az értelmiség által vezérlett többségnek akarata lehet csak törvény.

Az figyelmet sem érdemel, hogy a követ véleménye küldői utasításával nem egyez; mert lépjen vissza, de ne követelje, hogy a többség ellenében neki van igaza.

Bár mily lángeszű legyen is valamely követ, bár mennyire meg legyen is győződve nézetei alaposságáról, s azoknak üdvös hatásáról: nincs joga azt a hazára rá erőszakolni. Igyekezék szóval, sajtó útján a közönség meggyőzésére hatni: de törvény csak a többség akarata lehet.

A sem ellenvetés, hogy az utasítások néha egy két szó többséggel készültek; mert mondja ki a törvény, hogy az utasítások és törvény érvényességére két harmad rész szavazat szükségeltetik mint Norvégiában: s akkor el lehet mondani, hogy a nagy többség akarata vált törvénynyé.

Hogy néha az utasítások készítésénél a nyers tömegek is szerepeltek, az igaz: de az vajmi ritkán történt, és soká nem tarthatott. És most kinek erszénye birná meg a megye sok ezer választóit egyre vendégelni, hogy a székhelyen tanyázzanak?

Szomorú dolog lenne, ha a korteskedés ellen már csak a felmerült égbekiáltó gyilkolások alkalmából is drákói törvényt nem hoznának, mely mindenkit egyiránt sújtson: akár maga, akár mások számára korteskedett.

Jobban szerepel a nyers tömeg a közvetlen választásoknál; és jaj a nemzetnek, ha az ily választás útján lelkiismeretlen képviselő jut a senkinek nem felelős parlamentbe.

Kérdik a központosítás védői: „*Utasítás mellett miként emelkedhetnék az államférfiú bizonyos magasságra, midőn állása ingatag, mint a többség, mely utasítást ad.*

Ezen ellenvetésre meg van azzal felelve, hogy az országgyűlési szabad vitatkozások akadályozását nem javallom, ha ezt a követek többsége úgy kívánná; de mielőtt a követi tábla határozata törvény erőre emeltetnék: a küldők véleménye s utasítása bevárassék úgy, hogy a mely municipiumok a kitűzött határnapig utasítást nem küldenek, azok követei szabadon szavazhassanak.

Egyébiránt nem az egyesek fölemelkedése, tündöklése az álladalom célja: hanem a többségnek megelégedése. Saját akarata ellenére nem lehet a nemzetet boldoggá tenni; mert az ily erőszakolás boldogtalanságot szülne.

Ha az államférfiúi magasság a kül-politikára vonatkozik: ott az utasításnak alig van hatása; mert jól tudjuk, hogy még független parlament mellett is, akkor tárja föl a minister politikáját, midőn veszély nélkül teheti. Itt többnyire csak az utólagos felelősségről lehet szó.

Az ország kinyilatkoztatja a fő pontokra nézve akaratát, mely a miniszternek tájékoztatásul szolgál: de a tárcával kezében lángeszének teljes hasznát veheti, s oly magasságig emelkedhetik, a mennyire ereje terjed.

Az utasítás főleg a törvényhozásra vonatkozik, az országgyűlésen pedig utasítás mellett is koronkint irányadó nagy férfiak ültek, kik saját megyéikben bölcs belátásuk szerint készítették az utasításokat, a többi megyék a mennyiben nézeteiket osztották, úgy az előleges, mint a pótló utasításokban hozzájuk szabták magukat.

Azt kérdik: *mi könnyebb, a megyékben nyerni-e a kormánynak egy-két szavazatlöbbséget, vagy azt nyerni meg, kit a megye bizalma küld a képviselő házba?*

Hátha nem a jök bizalma, de az elámitott nyers tömeg küldi föl a képviselőt? Aztán korlátoltassék csak a

korteskedés, és akkor kísérje meg a kormány az értelmiség többségét, például két harmadát megnyerni. Ha megnyerendi : akkor igaza is lesz. Egy országot nem lehet megvesztegetni, egyes embert ellenben ritka kivétellel meg lehet, s csak az ár tesz különbséget.

Mondják, hogy 1848-ik évben is csak a fő pontokra adtak már a megyék utasítást, de azok is elnémultak, hogy a nemzet szólalhasson föl, s így omlottak le a válaszfalak stb.

Nem az a dolog lényege, miféle utasítást adnak a municipiumok : hanem hogy joguk van adni, és a követet felelősségre vonni. Lesznek oly követek is, kiknek küldőik nem adnak utasítást, és ezen bizalom lesz a polgári erény jutalma.

Az eféle szójárásnak : „az utasítások elnémultak, hogy a nemzet felszólalhasson“ nincs értelme ; mert kivált 1848-ikban, a csekély számú követi tábla csak nem igényelhetette az összes küldők ellenében, hogy ő képezi a nemzetet. Ez csak aféle parányi gondolat roppant szavakban.

A válaszfalak lerombolása nemzeti ohajtás vala. Az ép eszű magyar ember okúlva mások példáján is, mélyen belátta, hogy politikai szabadságunk csak akkor lehet biztos, ha a jogegyenlőség faj és valláskülönbség nélkül mindenkire kiterjesztetik. A jogegyenlőség, s az urbéri megváltás régibb eszme már, s nem a nemzetem mult, hogy az ige már 1848 előtt testté nem lett.

A politikai ildomosság nem engedi, hogy az országgyűlés eljárásába — a mióta az utasítások megszűntek — mélyebben beleereshedjünk: de azt érintetlenül még sem hagyhatom, hogy 1849-ben a francia forradalom története második kiadásban sokak agyában készülő félben volt már; s legalább nem Madarász Lászlón és pártján mult, hogy az országgyűlés General- National- Conventté nem alakult által.

Vajjon az urbériséget is nem igazságosabb lett volna-e határozottan úgy megszüntetni, hogy az álladalom magára vállalta volna a váltásági összeg megszerzését, az érdeklettek pedig töketörlesztés útján önmagukat váltották volna meg. A rögtönzés legtöbbszörre tökéletlenséggel jár.

Hogy a megyei rendszer és az utasítási jog mellett a megye központja és vidéke fő befolyást gyakorolna, ezt legalább Nógrádban nem tapasztaltuk; sőt általános a panasz, hogy a mozgékony losszonciak némi túlsúlyra vergődtek.

A központi iparosok és földmivesek, ha nem izgattnak, igen keveset vannak a közgyűlés által érdekelve; legfeljebb a vendégeknek örvendenek, hogy pénzt hoznak forgalomba; az értelmiség és független osztály pedig nemzeti tünnet csinál a közgyűlésekből, és szívesen időz a központon, sőt a vidéki olykor nagyobb buzgóságot fejt ki, mint a központi lakos.

De utoljára is inkább a municipiumok központjai birjanak némi túlsúlylyal, mint esupán az ország fővárosa, például Páris egész Franciaország fölött; mert a vidéki központi városok az értelmiség és független osztály befolyását még sem gátolják; azok mellett az egész nemzet politikai életet él, s nem szivattyúznak ki minden életerőt a nagy nemzettestből az egyetlen főváros kedvéért.

Igaz hogy van eset, midőn a késedelem veszélylyel jár, midőn az utasítást bevárni bajos lenne, mert minden kockán forog: ámde ez nem rendes állapot, s ekkor nincs is ideje a nyugalmas törvényhozásnak; hanem Dictatúrával kell vagy egyes személyt, vagy pedig többeket fölruházni, s a nemzet hatalmát azokra bízni.

Midőn a végső szükség a nemzetet ezen szükséges rossz elfogadására kényszeríti: csak akkor tűnik ki a megyei rendszernek üdvös volta; mert éber figyelemmel ki-

sérhetjük a teljhatalommal felruházott Dictator minden lépteit.

Azon tételt sem értem, hogy a közhangulat nyomása hatalmasabb lenne a követre nézve az utasításoknál; mert mi egyéb a közhangulat, mint a nemzet értelmiségének közvéleménye, épen az, mely az utasításokban nyilatkozik.

Minél nagyobb — ugymond — a felelősség, annál szükségesebb a szabad kéz, és a biztosítékot egyedül a képviselő jellemében kell keresni.

De hát a korlátlan hatalommal fölruházott képviselő az erkölcsi felelősségen kívül, minő egyébbel tartozik küldőinek? A tapasztalás nem bizonyította-e számtalanszor, hogy ezen felelősség nem elégséges? Nem nyújt-e a nemzetnek nagyobb biztosítékot az oly törvény, mely szerint az utasítást szándékosan megszegő követ felelősségre vonható, sőt súlyos esetekben úgy kellene vele bánni, mint hazaárulóval.

A valódi jellem párosítva mély tudománnyal igaz hogy nagy biztosíték: ámde az vajmi ritka, elannyira, hogy a nagy jellemek a történelemben, mint a századok ritka tüneményei megjelölvék.

Az is csak üres beszéd, hogy a képviselő megszűnik a megye, vagy kerület védnöke lenni, hanem az ország képviselőjévé válik. Azért küldetik a követ, mert a küldők magok nem mehetnek: tehát küldőin kívül másokat joggal nem is képviselhet. A nemzet a municipiumokból áll. Az egyes törvényhatóságok alaptalan követeléseit majd visszautasítja a többség: tehát abból a hazára semmi veszély nem háramolhat, ha a követ saját megyéje érdekét buzgón védi; csak attól óvakodjék, hogy küldői rovására saját magánérdekét előtérbe ne tolja.

Igaz, hogy utasítás mellett sokszor nem lehet általános többséget összehozni: de hát ily esetben a követ a dolgok állása felől saját véleménye kíséretében küldőit fölvilágo-

síthatja; és ha így sem sikerül általános többséget csinálni: nem marad egyéb hátra, mint a követet törvény által föl-jogosítani, hogy utasítása szellemében a legközelebb álló véleményhez csatlakozzék; mert ha a municipiumok bizonyos tárgyban törvényt akarnak hozatni, megegyezni pedig nem képesek: a kiegyenlítésnek a mondottnál egyéb módja nincsen. Ezen eljárást tapasztaljuk az ítélő bíróságoknál is, ha véleményeik elágaznak.

Ámde a nagy kérdésekben ritkán fognak a municipiumok eként eltérni; tapasztaltuk ezt napjainkban is, midőn például a birodalmi tanácsbani részvétről volt szó; mert az ily kérdéseket legtöbbszörre igen, vagy nemmel lehet eldönteni.

Mondják, hogy *az utasításos követ merő géppé válik, s a capacitációnak minden utja el van vágva.* Ámde azon kívül, hogy a követ tündöklése nem célja az álladalomnak, sőt történelmi igazság, hogy a nagy szónokok sok kárt okoztak már: nem áll az, mintha a követ géppé alacsonyíttatnék; mert az utasítás támogatása tehetséget igényel; midőn pedig az általános utasítás szellemében valamely véleményhez kell csatlakoznia: mély belátásra s tiszta jellemre van szüksége; de az országgyűlés alatt is a követ küldőire irányadólag hathat; sőt ha a küldők fölvilágosítása tekintetéből bizonyos esetekben a szabad tanácskozás megengedtetnék: a követ egyéni meggyőződését is érvényre emelheti. Azonban nincs oly tekintet, melynek azon nagy elvet föl lehetne áldozni, hogy *törvény csak az lehet, mit a nemzet józan többsége kíván;* s a nemzet akaratát jobb előlegesen meghallgatni, mint korszerűtlen s káros törvényeket hozni, s a baj orvoslásáról későn gondoskodni.

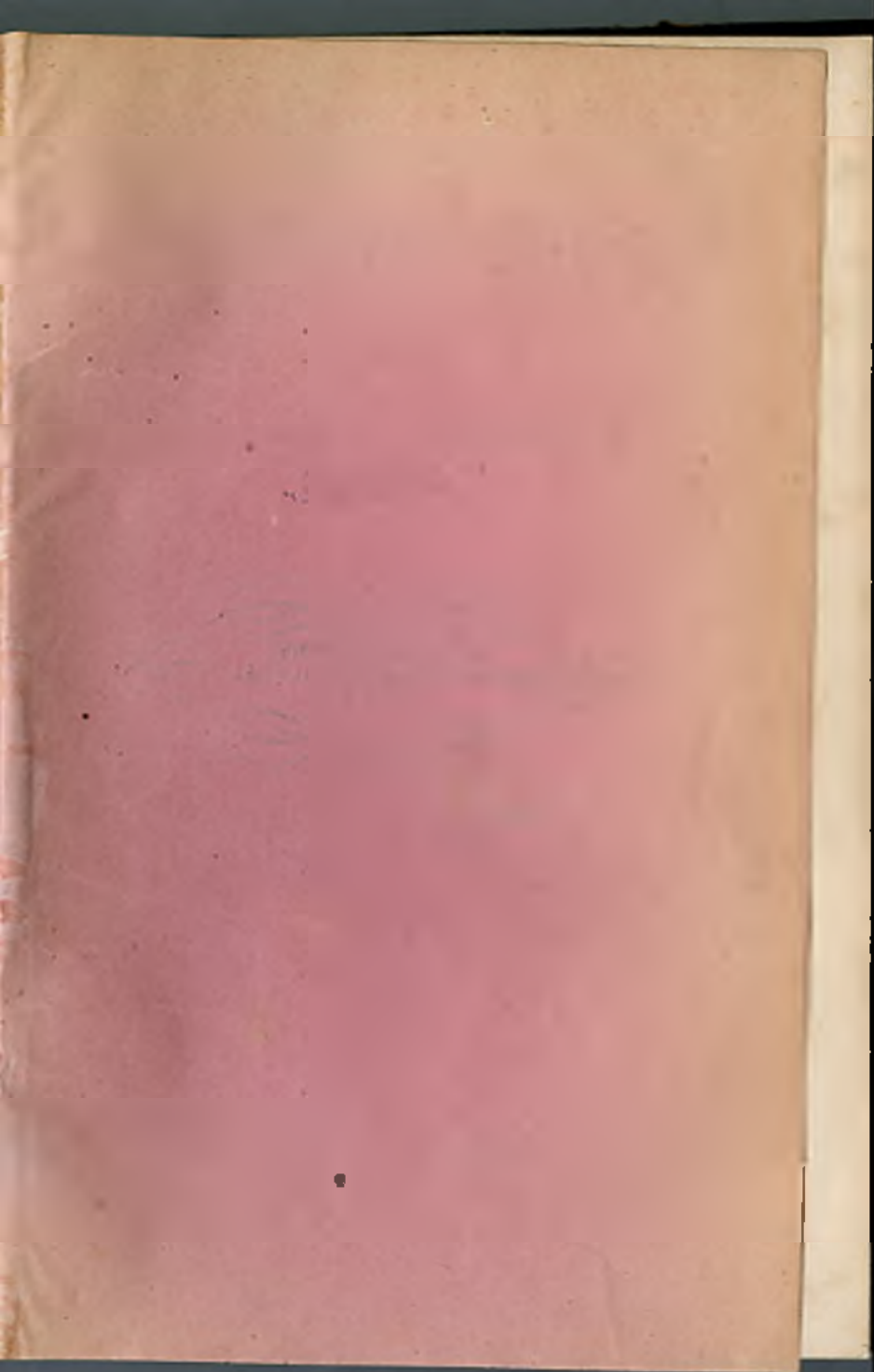
Csak egyetlen esetben tudnék az utasítási jogtól megválni, ha *t. i. az ellenvéleményűek azt bizonyítanák be, hogy a mellett a törvényhozás lehetlenné válik;* ezt pedig több százados gyakorlat megczáfolja.

Allíttassék csak vissza az utasítási jog, és tapasztalni fogjuk, hogy azon megyék, melyekben a haza legkitünőbb fiai laknak, a híres szatmári pontok mintájára kész törvényjavaslatokat fognak az országgyűlést megelőzőleg köröztetni, s a hazai összes értelmiségnek elég alkalma leendő a törvényhozás anyagát úgy előkészíteni, hogy a törvényhozók a nemzet akaratának hű tolmácsai lehessenek.

Ne legyen a magyar nemzet a külföldnek majmolója; ragaszkodjék kegyelettel ősi szokásaihoz, és saját természetes honi alapjaira fektesse alkotmányát.

Elmondottam nézeteimet, s azzal megnyugtattam lelkiismeretemet. Elfogultság nélkül fogom megolvasni a cáfolatot, s ohajtom, hogy olvasóim is ne a divatnak, de a győző okoknak hódoljanak.

Dr. BALLAGI GÉZA

A decorative floral ornament with symmetrical, swirling lines framing the text. At the top center is a small circular emblem containing a stylized 'B'.

B. GYARMATON,
NYOMATOTT KÉK LÁSZLÓNÁL.
1861.

11 17

